

T-59/02. sz. ügy

**Archer Daniels Midland Co.
kontra
az Európai Közösségek Bizottsága**

„Verseny — Kartellek — Citromsav — EK 81. cikk — Bíróság — A 17. rendelet 15. cikkének (2) bekezdése — Bíróságkiszabás iránymutatás — Engedékenységi közlemény — A jogbiztonság és a visszaható hatály tilalmának elve — Az arányosság elve — Egyenlő bánásmód — Indokolási kötelezettség — Védelemhez való jog”

Az Elsőfokú Bíróság ítélete (harmadik tanács), 2006. szeptember 27. . . . II - 3642

Az ítélet összefoglalása

1. *Közösségi jog – Általános jogelvek – A büntetőjogi rendelkezések visszaható hatályának tilalma*
(17 tanácsi rendelet, 15. cikk; 96/C 207/04 és 98/C 9/03 bizottsági közlemények)

2. *Verseny – Bírságok – Bírságkiszabási iránymutatás*
(17 tanácsi rendelet, 15. cikk, (2) bekezdés; 98/C 9/03 bizottsági közlemény)
3. *Verseny – Bírságok – Közösségi szankciók és valamely tagállamban vagy harmadik államban a nemzeti versenyjog megsértése miatt kiszabott szankciók*
(17 tanácsi rendelet, 15. cikk)
4. *Verseny – Bírságok – Összeg – Meghatározás*
(EK 81. cikk, (1) bekezdés és EK 82. cikk; EGT-Megállapodás, 53. cikk, (1) bekezdés; 17 tanácsi rendelet, 15. cikk, (2) bekezdés)
5. *Verseny – Bírságok – Összeg – Meghatározás – Szempontok – A jogsértés súlya*
(17 tanácsi rendelet, 15. cikk, (2) bekezdés)
6. *Verseny – Bírságok – Összeg – Meghatározás – A bírság elrettentő jellege*
(EK 81. cikk; 17 tanácsi rendelet, 15. cikk)
7. *Verseny – Bírságok – Összeg – Meghatározás – Szempontok – A piacra gyakorolt tényleges hatás*
(17 tanácsi rendelet, 15. cikk, (2) bekezdés; 98/C 9/03 bizottsági közlemény, 1. pont, A. szakasz, (1) bekezdés)
8. *Verseny – Bírságok – Összeg – Meghatározás – Szempontok – A jogsértés súlya*
(17 tanácsi rendelet, 15. cikk, (2) bekezdés)
9. *Verseny – Bírságok – Összeg – Meghatározás – Szempontok – A jogsértés súlya – Enyhítő körülmények*
(17 tanácsi rendelet, 15. cikk)
10. *Verseny – Közigazgatási eljárás – A védelemhez való jog tiszteletben tartása*
(EK 81. cikk és EK 82. cikk; 17 tanácsi rendelet, 11. cikk)

11. *Verseny – Bírságok – Összeg – Meghatározás – Szempontok – A jogsértés súlya – Súlyosító körülmények*
(17 tanácsi rendelet, 15. cikk; 98/C 9/03 bizottsági közlemény, 2. pont)
12. *Verseny – Bírságok – Összeg – Meghatározás*
(17 tanácsi rendelet, 15. cikk, (2) bekezdés)
13. *Verseny – Közösségi szabályok – Jogsértések – Bírság – Összeg – Meghatározás*
(EK 81. cikk; 17 tanácsi rendelet)
14. *Verseny – Bírságok – Összeg – Meghatározás – Szempontok – A jogsértés súlya – Enyhítő körülmények*
(EK 81. cikk, (1) bekezdés; 17 tanácsi rendelet, 15. cikk, (2) bekezdés; 98/C 9/03 bizottsági közlemény, 3. pont, harmadik franciabekezdés)
15. *Verseny – Bírságok – Összeg – Meghatározás – Szempontok – A jogsértés súlya – Enyhítő körülmények*
(EK 81. cikk, (1) bekezdés; 17 tanácsi rendelet, 15. cikk)
16. *Verseny – Bírságok – Összeg – Meghatározás*
(17 tanácsi rendelet, 15. cikk; 96/C 207/04 bizottsági közlemény, B., C. és D. szakasz)
17. *Verseny – Közigazgatási eljárás – Kifogásközlés – Szükséges tartalom*
(17 tanácsi rendelet, 19. cikk, (1) bekezdés)
18. *Verseny – Közigazgatási eljárás – Kifogásközlés – Szükséges tartalom*
(17 tanácsi rendelet, 19. cikk, (1) bekezdés)
19. *Verseny – Bírságok – Összeg – A Bizottság mérlegelési jogköre – Bíróági felülvizsgálat*
(EK 229. cikk)

1. Az emberi jogok európai egyezményének 7. cikkében megfogalmazott, a büntető jogszabályok visszaható hatályának tilalmára vonatkozó elv, mint alapvető jog, a közösségi jog egyik alapelvét képezi, amelynek tiszteletben tartása a versenyjogi szabályok megsértése miatti bírság kiszabása során is kötelező. Ezen

elv megköveteli, hogy a kiszabott szankciók megfeleljenek a jogsértés elkövetése idején hatályban lévő szankcióknak.

A Bizottság bírságokkal kapcsolatos általános versenypolitikáját módosító iránymutatás elfogadása elvileg érintheti a visszaható hatály tilalmának a hatályát.

Egyrésztől ugyanis az iránymutatás joghatásokat válthat ki. E joghatások nem kifejezetten az iránymutatás normatív erejéből erednek, hanem abból, hogy a Bizottság elfogadta és közzétette azt. Az iránymutatások – mint többek között az engedékenységi közlemény – elfogadása és közzététele a Bizottság mérlegelési jogkörének önkorlátozását idézi elő, mivel a Bizottság az iránymutatástól nem térhet el anélkül, hogy ne tenné ki magát annak, hogy egyes esetekben az általános jogelvek – mint az egyenlő bánásmód, a bizalomvédelem és a jogbiztonság elve – megsértése címén felelősségre vonható legyen.

Másrésztől az iránymutatások mint versenypolitikai eszközök az Emberi Jogok Európai Bíróságának az emberi jogok európai egyezménye 7. cikkének (1) bekezdésére vonatkozó ítélkezési

gyakorlata szerinti, a valamely jogsértést megállapító jogszabály új bírói értelmezéséhez hasonlóan a visszaható hatály tilalmának alkalmazása alá esnek, amelyek értelmében e rendelkezéssel ellentétes valamely jogsértést megállapító jogszabály új értelmezésének visszaható hatállyal történő alkalmazása. Ezen ítélkezési gyakorlat szerint ez az eset főképpen akkor áll fenn, amennyiben olyan ítélkezési gyakorlat szerinti értelmezésről van szó, amelynek következménye a jogsértés elkövetésének időpontjában – különösképpen a kérdéses jogszabályra vonatkozó ítélkezési gyakorlat által elfogadott értelmezésre tekintettel – nem volt ésszerűen előrelátható. Mindemellett ugyanebből az ítélkezési gyakorlatból az is kiderül, hogy az előreláthatóság fogalmának hatálya nagymértékben a kérdéses szöveg tartalmától, a vonatkozó jogterülettől, valamint a címzettek számától és minőségétől függ. Vagyis a jogszabályok előreláthatóságával nem ellentétes, hogy az érintett személynek világos jogi tanácsokért kelljen folyamodnia annak ésszerű szinten történő felmérése érdekében, hogy az adott ügy körülményei között bizonyos jogi cselekménynek milyen következményei lehetnek. Ez különösképpen így van a szakmai tevékenységet végző személyek, akiknek munkájuk gyakorlása során nagyfokú gondosságról kell tanúbizonyságot tenniük. Ugyanígy elvárható, hogy különös gondot fordítsanak annak felmérésére, hogy ez milyen kockázattal járhat.

A visszaható hatály tilalma tiszteletben tartásának ellenőrzése érdekében meg kell vizsgálni, hogy a bírságok össze-

gének kiszámításához a 17. rendelet 15. cikkének (2) bekezdése és az ESZAK-Szerződés 65. cikkének (5) bekezdése alapján kiszabott bírság megállapításának módszeréről szóló iránymutatás elfogadásával végrehajtott módosítás ésszerűen előrelátható volt-e a kérdéses jogsértések elkövetésének időpontjában. E tekintetben az iránymutatással bevezetett fő újítás abból áll, hogy a Bizottság az irányelvben előírt sávok alapján meghatározott alapösszeget vesz a bírságszámítás alapjául, amely sávok a jogsértések súlyának eltérő fokát tükrözik, ám amelyek önmagukban nem állnak összefüggésben az érintett forgalommal. Ez a módszer lényegében a bírságok tételes kiszabásán alapul, még ha e tételes jelleg viszonylagos és rugalmas is.

Továbbá az a tény, hogy a Bizottság a múltban bizonyos típusú jogsértésekre bizonyos szintű bírságokat alkalmazott, nem jelenti azt, hogy a 17. rendeletben megjelölt határokon belül ne lenne jogosult e mértéket növelni, amennyiben ez a versenyjogi közösségi politika végrehajtásának biztosítása érdekében szükséges, hanem éppen ellenkezőleg, a versenyjogi közösségi szabályok hatékony alkalmazása megkívánja, hogy a Bizottság a bírságok mértékét bármikor e politika igényeihez tudja igazítani.

Ebből következően az olyan közigazgatási eljárásban érintett vállalkozások, amelynek következményeképpen

bírság kiszabására is sor kerülhet, nem alapozhatnak jogos bizalmat arra a tényre, hogy a Bizottság a korábban kiszabottakhoz képest nem fogja növelni a bírságok összegét, illetve nem fogja módosítani e bírságok kiszámításának módszerét.

Következésképpen e vállalkozásoknak tekintetbe kell venniük azt a lehetőséget, hogy a Bizottság bármikor úgy dönthet, hogy a korábban alkalmazott mértékhez képest megemeli a bírságok szintjét. Ez nemcsak arra az esetre érvényes, amikor a Bizottság a bírságok kiszabásakor az egyes határozatokban megemeli a bírság mértékét, hanem arra is, ha ez az emelés egyes esetekben olyan általános hatályú magatartási szabályok alkalmazásával történik, mint az iránymutatás.

(vö. 41–49. 409. pont)

2. Az a tény, hogy a Bizottság valamely vállalkozásra kiszabott bírság kiszámítására a 17. rendelet 15. cikkének (2) bekezdése és az ESZAK-Szerződés 65. cikkének (5) bekezdése alapján kiszabott bírság megállapításának módszeréről szóló iránymutatásban megfogalmazott módszert alkalmazta, nem minősül hátrányos megkülönböztetésnek azon vállalkozásokhoz képest, amelyek a közösségi versenyjogi szabályok megsértését ugyanabban az időszakban követték el, ám amelyeket a Bizottság – a jogsértés feltárásának időpontjával vagy

az őket érintő közigazgatási eljárás lefolytatásával kapcsolatos okok miatt - az iránymutatás elfogadását és közzétételét megelőzően vonta felelősségre.

(vö. 53. pont)

ahol az egyrészt a Bizottság, másrészt a valamely harmadik államok hatóságai által lefolytatott eljárások és kiszabott szankciók nyilvánvalóan nem ugyanazokat a célokat követik. Míg az első esetben ugyanis az Európai Unió, illetve az Európai Gazdasági Térség területén a torzulásmentes verseny megőrzése, addig a második esetben valamely harmadik állam piacának védelme a cél. A védett jogtárgy azonosságának feltétele, amely a *ne bis in idem* elvének alkalmazásához szükséges, ilyen esetben nem teljesül.

3. A *ne bis in idem* elve tiltja, hogy ugyanazt a személyt ugyanazon jogsértő magatartás miatt azonos jogtárgy védelmében többször szankcionálják. Ezen elv alkalmazása három konjunktív feltétel teljesüléséhez kötött: a tények azonossága, a jogsértés elkövetőjének azonossága és a védett jogtárgy azonossága.

(vö. 61–63. pont)

Így valamely vállalkozás ellen lehet jogszerűen ugyanazért a jogsértő magatartásért két párhuzamos eljárást folytatni, és két külön szankciót kiszabni, egyrészt az érintett tagállami, másrészt a közösségi illetékes hatóság által, amennyiben ezen említett eljárások különböző célokat követnek, és a megsértett normák nem azonosak.

4. A Bizottság hatásköre arra, hogy bírságot szabjon ki az EK 81. cikk (1) bekezdésébe vagy az EK 82. cikkbe ütköző jogsértést szándékosan vagy gondatlanul elkövető vállalkozásokkal szemben, az abból a célból a Bizottság rendelkezésére bocsátott eszközök közé tartozik, hogy az elláthassa a közösségi jog által ráruházott felügyeleti feladatot. Ez a feladat magában foglalja a Szerződésben lefektetett elvek versenyügyekben való alkalmazására és a vállalkozások magatartásának ebbe az irányba történő befolyásolására irányuló általános politika követését.

Ennélfogva a *ne bis in idem* elve még kevésbé alkalmazható olyan esetben,

Ebből következőleg a Bizottság hatáskörébe tartozik, hogy az elrettentő hatásuk

megerősítése céljából a bírságok összegének szintjéről döntsön, amikor meghatározott fajta jogsértések – a belőlük az egyes érdekelt vállalkozások által nyerhető haszon miatt – még viszonylag gyakoriak, noha jogellenességük a közösségi versenypolitika kezdetétől fogva megállapítást nyert.

A Bizottság által követett elrettentési cél az Európai Gazdasági Térségen (EGT) vagy a Közösségen belüli vállalkozások magatartására irányul. Következésképpen valamely vállalkozással szemben a közösségi versenyjogi szabályok megsértése miatt kiszabott bírság elrettentő jellege nem függhet sem e vállalkozás sajátos helyzetétől, sem az EGT területén kívüli harmadik államokban meghatározott versenyjogi szabályok ez utóbbi általi tiszteletben tartásától.

Így esettől függően, a jogsértés súlyának mérlegelési tényezői közé tartozhat a jogsértés tárgyát képező termék mennyisége és értéke, valamint a vállalkozás mérete és gazdasági ereje, és következésképpen az a hatás, amelyet az érintett piacra gyakorolhatott. Egyrészt ebből következően a bírság összegének megállapítása érdekében figyelembe vehető a vállalkozás teljes forgalma, amely annak méretére, valamint gazdasági erejére nézve – bár hozzávetőlegesen vagy tökéletlenül – jelzésértékű lehet, csakhogy, mint az érintett vállalkozások piaci részesedése az érintett piacon, amely jelzésértékű lehet a jogsértés terjedelmére nézve. Másrészt ebből az következik, hogy e számok egyikének sem szabad aránytalan jelentőséget tulajdonítani az egyéb mérlegelési tényezőkhöz képest, ezért a bírság megfelelő összegének megállapítása nem származhat kizárólagosan a teljes forgalomra alapozott számításból.

(vö. 70–72. pont)

(vö. 98–99. pont)

5. A versenyjogi jogsértések súlyát sok tényező – többek között az adott ügy sajátos körülményei és jogi háttere – függvényében kell megállapítani, anélkül, hogy létezne azon tényezőket felsoroló kötelező és kimerítő lista, amelyet figyelembe kell venni.
6. Az elrettentés az egyik legfőbb megfontolás, amelynek a Bizottságot a közösségi versenyszabályok megsértésért kiszabott bírságok megállapítása során vezérelnie kell.

Amennyiben a bírságot olyan szinten kellene rögzíteni, amely a kartellból származó haszon kiiktatására korlátozódna, nem lenne elrettentő hatása. Ésszerűen vélelmezhető, hogy a vállalkozások pénzügyi számításai és üzleti döntéseik során ésszerűen nem csupán azon bírságok szintjét veszik figyelembe, amelyeket jogsértés esetén kiszabhatnak velük szemben, hanem a kartell felfedezésének kockázatát is. Ezen túlmenően, amennyiben a bírság szerepét csupán a várható nyereség vagy haszon elvonására csökkentenénk, nem vennék kellően figyelembe a kérdéses magatartásnak az EK 81. cikk értelmében fennálló jogellenes jellegét. Tulajdonképpen, ha a bírságot a bekövetkezett kár egyszerű kompenzációjára korlátoznánk, úgy figyelmen kívül hagynánk – az elrettentő hatáson kívül, ami csak a jövőbeli magatartásokra vonatkozhat – ezen intézkedésnek a ténylegesen elkövetett jogsértéssel szembeni megtorló jellegét.

Ugyanígy valamely olyan vállalkozás esetén, amely sok piacon van jelen, és amely különösen jelentős pénzügyi teljesítőképességgel rendelkezik, a kérdéses piacon megvalósított forgalom figyelembevétele nem lehet elegendő a bírság elrettentő jellegének biztosításához. Minél nagyobb vállalkozásról van ugyanis szó, és minél nagyobb olyan összesített forrással rendelkezik, amely lehetővé teszi számára, hogy magatartása a többi piaci szereplőtől független legyen, annál inkább tisztában kell lennie a verseny megfelelő működésében betöltött szerepével. Következésképpen azon vállalko-

zás esetében, amelynek valamely jogsértés elkövetése felróható, a gazdasági erejére utaló ténybeli körülményeket, így különösen a teljes forgalmat figyelembe kell venni a jogsértés súlyának a vizsgálatakor.

(vö. 129–131. pont)

7. A 17. rendelet 15. cikkének (2) bekezdése és az ESZAK-Szerződés 65. cikkének (5) bekezdése alapján kiszabott bírság megállapításának módszeréről szóló iránymutatás 1.A. pontja (1) bekezdésének értelmében a Bizottság a bírságoknak a jogsértés súlya függvényében végzett számításakor különösen figyelembe veszi a jogsértés piacra gyakorolt tényleges hatását, ha ez a hatás mérhető. A kartellnek e mérhető hatását kellően bizonyítottnak kell tekinteni, amennyiben a Bizottság konkrét és megbízható bizonyítékkal szolgál, amely megfelelő fokú valószínűséggel támasztja alá azt, hogy a kartell hatást gyakorolt a piacra.

Ugyanis valamely kartell érintett piacra gyakorolt hatásának vizsgálata szükség-szerűen bizonyos feltételezések kialakítását vonja maga után. Ezzel kapcsolatosan a Bizottságnak különösen azt kell megvizsgálnia, hogy mi lett volna az érintett termék ára a kartell hiányában. Az árak tényleges alakulása okainak vizsgálata során kockázatos ugyanakkor ezen okok mindegyike egyedi szerepének kiszámítása. Figye-

lembe kell venni azon objektív körülményt, hogy az árkartell miatt a felek pontosan az árversenyhez kapcsolódó szabadságukról mondtak le. A kartell résztvevőinek ezen önkéntes tartózkodásán kívüli tényezőkből eredő befolyás felmérése szükségszerűen megfelelő mértékben valószínűsíthető és pontosan nem számszerűsíthető következtetéseken alapul.

Ennélfogva, hacsak nem akarjuk megfosztani az 1.A. pont (1) bekezdésében meghatározott szempontot annak hatékony érvényesülésétől, nem kifogásolható, hogy a Bizottság a versenyellenes célú kartellnek az érintett piacra gyakorolt tényleges hatását vette alapul anélkül, hogy e hatást mennyiségileg meghatározta volna, vagy arról számszerű értékelést adott volna.

(vö. 157–161. pont)

8. Valamely versenyjogi jogsértés súlyának meghatározása során figyelembe kell venni, többek között, a kifogásolt magatartás jogszabályi és gazdasági hátterét. E tekintetben a jogsértésnek a piacra gyakorolt tényleges hatása értékelése során a Bizottságnak figyelembe kell vennie, hogy milyen lett volna a verseny a jogsértés nélkül.

Egyrészt ebből az következik, hogy az árakra vonatkozó kartellek esetében meg kell állapítani – megfelelő fokú valószínűséggel – hogy a megállapodások ténylegesen lehetővé tették-e az érintett vállalkozások számára, hogy magasabb árakat érjenek el, mint amilyen árak a kartell hiányában érvényesültek volna. Másrészt ebből az következik, hogy mérlegelése során a Bizottságnak – tekintettel a fennálló gazdasági és esetleges jogszabályi háttérre – az érintett piac összes objektív körülményét figyelembe kell vennie. Adott esetben figyelembe kell venni az „objektív gazdasági tényezők” fennállását, amiből az derül ki, hogy a „szabad verseny” keretében az árszintek nem ugyanúgy alakultak volna, mint ahogy az alkalmazott árak alakultak.

(vö. 181–182. pont)

9. Az a tény, hogy valamely kartell tagjai nem tartották tiszteletben a megállapodásukat, és nem alkalmazták teljes mértékben a megállapított árakat, nem jelenti azt, hogy olyan árakat alkalmaztak, amelyeket a kartell létezésének hiányában alkalmaztak volna, és nem minősül olyan elemnek, amelyet enyhítő körülményként figyelembe kellene venni. Ugyanis valamely vállalkozás,

amely a versenytársakkal való megállapodás ellenére többé-kevésbé független üzletpolitikát folytat a piacon, lehet, hogy egyszerűen csak a saját előnyére próbálja felhasználni a kartellt.

(vö. 189. pont)

10. Semmilyen rendelkezés nem tiltja, hogy a Bizottság – az EK 81. és EK 82. cikk megsértésének megállapítását és bírságkiszabást eredményező – bizonyítási eszközként olyan okiratot vegyen alapul, amely nem a Bizottság által lefolytatott eljárás keretében keletkezett.

Ugyanakkor elfogadott, hogy a Bizottság a közösségi jog alapelvei értelmében – amelyeknek az alapvető jogok a szerves részét képezik, és valamennyi közösségi jogi szöveget ezen alapelvek fényében kell értelmezni – a 17. rendelet 11. cikkének keretében nem kötelezhet egyetlen vállalkozást sem annak elismerésére, hogy jogsértést követett el. Valamely kérdés terjedelmével kapcsolatban felmerülő vita esetén az e jog által biztosított védelem megköveteli annak meghatározását, hogy a címzett által adott válasz tekinthető-e a jogsértés elismerésének oly módon, hogy az sértethné a védelemhez való jogot.

A Bizottság – amennyiben szabad mérlegelése körében olyan bizonyítékokat vesz alapul, amelyek az előtte folyamatban lévő eljárástól eltérő környezetben tett olyan nyilatkozat alapján keletkeztek, amely nyilatkozat potenciálisan olyan információkat tartalmaz, amelyeknek a Bizottság részére történő rendelkezésre bocsátását az érintett vállalkozásnak jogában állt volna megtagadnia abban az esetben, ha maga a Bizottság tette volna fel ugyanazt a kérdést – köteles az érintett vállalkozás részére az azon vállalkozást megillető eljárási jogokkal egyenértékű jogokat biztosítani, amelynek ő maga tette fel a kérdéseket.

Az eljárási garanciák tiszteletben tartása megköveteli ilyen esetben, hogy a Bizottság hivatalból vizsgálja, hogy azon eljárásban, amelynek során az érintett felek ilyen nyilatkozatokat tettek, *prima facie* felmerülnek-e komoly kételyek az érintett felek eljárási jogainak tiszteletben tartását illetően. Ilyen komoly kételyek hiányában úgy kell tekinteni, hogy az érintett felek eljárási jogait megfelelően tiszteletben tartották, amennyiben a Bizottság a kifogásközlésében világosan jelzi – adott esetben úgy, hogy a vonatkozó okiratokat a kifogásközléshez mellékeli –, hogy az említett nyilatkozatokat alapul kívánja venni. Ezáltal a Bizottság lehetővé teszi az érintett felek számára, hogy állást foglaljanak nemcsak e nyilatkozatok tartalmát illetően, hanem e nyilatkozatok keletkezésével vagy Bizottsághoz való benyújtásával kapcso-

latosan fennálló esetleges szabálytalanságok vagy különleges körülmények tárgyában is.

(vö. 261–265. pont)

11. Amikor a versenyjogi jogsértést több vállalkozás követi el, a bírság összegének meghatározása során meg kell vizsgálni az egyes vállalkozások részvételének relatív súlyát, amely különösen magában foglalja a jogsértésben való részvételük időtartama alatt az abban betöltött egyéni szerepük megállapítását.

(vö. 312. pont)

Ebből különösen az következik, hogy a bírság összegének kiszámításához figyelembe kell venni azt a „vezető” szerepet, amelyet egy vagy több vállalkozás tölt be a kartellben, mivel az ilyen szerepet betöltő vállalkozásoknak ennek következtében különleges felelősséget kell viselniük a többi vállalkozáshoz képest.

(vö. 296–297. pont)

12. A versenyszabályok megsértése miatt kiszabott bírság összegének a meghatá-

rozása során a Bizottság mérlegelési jogkörrel rendelkezik. Az a tény, hogy a Bizottság a múltban súlyosító körülmények miatt meghatározott bírságnövelési mértéket alkalmazott, nem fosztja meg azon jogától, hogy a 17. rendeletben, valamint a 17. rendelet 15. cikkének (2) bekezdése és az ESZAK-Szerződés 65. cikkének (5) bekezdése alapján kiszabott bírság megállapításának módszeréről szóló iránymutatásban meghatározott korlátok között emelje ezt a mértéket, amennyiben a közösségi versenypolitika végrehajtása ezt megköveteli.

13. A Bizottság a 17. rendelet 15. cikke (2) bekezdésének alkalmazásakor minden vonatkozó esetben – vagyis amikor a Szerződés versenyjogi szabályainak megsértése miatt bírságot szab ki – köteles tiszteletben tartani a jog általános alapelveit, köztük az egyenlő bánásmód elvét a közösségi bíróságok általi értelmezésnek megfelelően. Valamely vállalkozás ugyanakkor csak akkor kifogásolhatja a szóban forgó elv megsértésére hivatkozva a bírság összegét, ha bizonyítja, hogy az általa hivatkozott határozatok alapjául szolgáló tényállás az olyan kö-

rülmények tekintetében, mint a piacok, a termékek, az országok, a vállalkozások és az érintett időszakok, összehasonlítható az adott ügy tényállásával.

fenntartását biztosító rendelkezések hatékonyságát nagymértékben csökkentené, ugyanis gyengítené mind az EK 81. cikk megsértése alapján kiszabható szankciót, mind e szankció elrettentő hatását.

(vö. 315–316. pont)

14. A versenyjogi jogsértés súlyának a bírság összege meghatározása érdekében történő mérlegelésénél a Bizottságnak nemcsak az adott ügy sajátos körülményeit kell figyelembe vennie, hanem azt a háttérrel is, amelybe a jogsértés beágyazódik, és biztosítania kell fellépésének elrettentő jellegét. Ugyanis csupán e szempontok figyelembevétele biztosíthatja a Bizottságnak a közös piacon a torzításmentes verseny fenntartása érdekében való fellépése teljes hatékonyságát.

A 17. rendelet 15. cikkének (2) bekezdése és az ESZAK-Szerződés 65. cikkének (5) bekezdése alapján kiszabott bírság megállapításának módszeréről szóló iránymutatás 3. pontja (3) bekezdésében foglalt rendelkezés szövegének elemzése azt a benyomást keltheti, hogy kizárólag az a tény, hogy a jogsértő a Bizottság beavatkozásával egy időben megszünteti a jogsértést, általános és feltétel nélküli enyhítő körülményt képez. E rendelkezés ezen értelmezése a hatékony verseny

A többi enyhítő körülménnyel szemben ugyanis ez nincs összefüggésben sem a jogsértő szubjektív sajátosságával, sem a jelen ügy tényeivel, mivel az csupán a Bizottság külső beavatkozásából fakad. Az a tény, hogy a Bizottság beavatkozását követően a jogsértő véget vet a jogsértésnek, nem hasonlítható a jogsértő önálló kezdeményezéséből fakadó érdeméhez, és nem más, mint az említett beavatkozásra tett megfelelő reakció. Ezen túlmenően e körülmény kizárólag azt erősíti meg, hogy a jogsértő újra jogszerű magatartást gyakorol, ám ez nem teszi a Bizottság eljárását hatékonyabbá. Végül e körülmény állítólagos enyhítő jellegét nem bizonyítja a jogsértés megszüntetésére való pusztán ösztönzés – főleg a fentiekben kifejtett körülményekre tekintettel –, amelyet közvetít. E tekintetben a jogsértésnek a Bizottság fellépését követően történő folytatása, amely súlyosító körülménynek minősül, már eleve – helyesen – a jogsértés megszüntetésére való ösztönzésnek tekintendő, amely mégsem mérsékeli sem a szankciót, sem annak elrettentő hatását.

Annak enyhítő körülményként való elismerése, hogy a jogsértő a Bizottság

beavatkozását követően véget vet a jogsértésnek, indokolatlanul veszélyeztetné az EK 81. cikk hatékony érvényesülését a szankciónak, illetve elrettentő hatásának kisebbitésével. Következésképpen a Bizottság nem köteles a jogsértésnek a Bizottság beavatkozást követően való megszüntetését enyhítő körülménynek tekinteni. Ebből következően az iránymutatás 3. pontja harmadik franciabekezdésében foglalt rendelkezést megszorítóan kell értelmezni oly módon, hogy az ne legyen ellentétes az EK 81. cikk (1) bekezdésének hatékony érvényesülésével, és így az adott ügynek csupán azon sajátos körülményeit lehet figyelembe venni enyhítő körülményként, amelyek között a jogsértő a jogsértést a Bizottság beavatkozását követően konkrétan megszüntette.

15. Bár fontos, hogy a vállalkozások intézkedéseket hozzanak annak megakadályozása érdekében, hogy alkalmazottaik újabb közösségi versenyjogi jogsértéseket kövessenek el, ám ezen intézkedések meghozatala nem változtat a megállapított jogsértés megtörténtén. A Bizottság nem köteles ezt a tényezőt enyhítő körülményként figyelembe venni, főleg ha a kérdéses jogsértés az EK 81. cikk (1) bekezdése a) és b) pontjának nyilvánvaló megsértését képezi.

(vö. 359. pont)

Különösen súlyos – az árak rögzítésére és a piacok felosztására irányuló – jogsértés esetében, amelyet az érintett vállalkozások szándékosan követtek el, a jogsértés megszüntetése nem tekintendő enyhítő körülménynek abban az esetben, ha arra a Bizottság beavatkozása következtében került sor.

(vö. 334–338., 340–341. pont)

16. Az egyenlő bánásmód elve sérelmének elkerülése érdekében a bírságok csökkentésének tekintetében úgy kell alkalmazni a kartellügyek esetében a bírságok alóli mentességről és a bírságok csökkentéséről szóló közleményt, hogy a Bizottságnak azon vállalkozásokat, amelyek az eljárás ugyanazon szakaszában ugyanolyan körülmények között velük szemben felhozott tényekkel kapcsolatosan hasonló információkat nyújtottak, ugyanolyan módon kell kezelni. Önmagában az a tény, hogy az egyik vállalkozás a velük szemben felhozott tényeket a Bizottság által az eljárás ugyanazon szakaszában feltett kérdéseire válaszolva

elsőként ismeri el, nem szolgáltat objektív indokot az e vállalkozások közötti eltérő bánásmódról.

sok és a vállalkozások társulásai megismerjenek mindent, ami a megfelelő védekezésükhöz szükséges, még a Bizottság végső határozatának meghozatala előtt.

Mindenesetre ez csak abban az esetben igaz, ha az érintett vállalkozások együttműködése nem tartozik az engedékenységi közlemény B. és C. szakaszának hatálya alá.

(vö. 416. pont)

Ugyanis e szakaszokkal ellentétben a D. szakasz nem ír elő eltérő bánásmódot a vállalkozások között annak függvényében, hogy azok milyen sorrendben működtek együtt a Bizottsággal.

(vö. 400–401., 403. pont)

18. Amennyiben a Bizottság kifogásközlésében kifejezetten feltünteti, hogy meg fogja vizsgálni, hogy az érintett vállalkozásokkal szemben helye van-e bírság kiszabásának, valamint feltünteti azokat a fő ténybeli és jogi bizonyítékokat – mint például a feltételezett jogsértés súlya és időtartama, amelyek bírság kiszabásához vezethetnek –, valamint hogy e jogsértést „szándékosan vagy gondatlanul” követték-e el, teljesíti a vállalkozások meghallgatáshoz való jogának tiszteletben tartására vonatkozó kötelezettségét. Ezzel tudomásukra hozza azokat a bizonyítékokat, amelyek alapján nemcsak hogy a jogsértés megállapításával szemben, hanem a bírság velük szembeni kiszabásával kapcsolatosan is védekezhetnek.

17. A kifogásközlésnek tartalmaznia kell a kifogások megfelelően egyértelműen megfogalmazott, akár összefoglaló jellegű leírását, hogy lehetővé tegye az érdekelt számára azt, hogy ténylegesen megismerhessék azokat a magatartásokat, amelyeket a Bizottság részükről kifogásol. A kifogásközlés ugyanis csak ennek a követelménynek a teljesítésével láthatja el a közösségi rendeletekben előírt azon feladatát, hogy a vállalkozá-

Ebből következik, hogy a bírságok összegének meghatározása kapcsán az érintett vállalkozásoknak a Bizottság előtti védelemhez való jogát az a lehetőség biztosítja, hogy a jogsértés időtartamára, súlyára és versenyellenes jellegének előre láthatóságára vonatkozóan észrevételeket tehetnek. Ez a megállapítás annál is inkább érvényes, mivel a Bizottság a

17. rendelet 15. cikkének (2) bekezdése és az ESZAK-Szerződés 65. cikkének (5) bekezdése alapján kiszabott bírság megállapításának módszeréről szóló iránymutatás közzétételével részletes módon megismerhetővé tette az érdekeltek számára a lehetséges bírság kiszámításának módját, valamint azt, hogy milyen módon kívánja e szempontokat figyelembe venni. Ezt a következtetést nem vonja kétségbe az a tény, hogy az iránymutatás nem hivatkozik kifejezett szorzótényezőre, tekintettel arra, hogy figyelembe kell venni, hogy a jogsértők milyen tényleges gazdasági lehetőségekkel rendelkeznek ahhoz, hogy más piaci szereplőknek kárt okozzanak, és a bírságot olyan nagyságrendű összegben kell megállapítani, amely biztosítja annak kellően elrettentő jellegét.

(vö. 434–435. pont)

19. Amennyiben valamely vállalkozás által a Bizottság e vállalkozásra a közösségi versenyszabályok megsértése miatt bírságot kiszabó határozatának jogszerűségével szemben előadott jogalapok vizsgálata során jogellenesség került feltárára, az Elsőfokú Bíróság feladata annak vizsgálata, hogy van-e helye a megtámadott határozat – korlátlan felülvizsgálati jogkörében történő – megváltoztatásának.

(vö. 443. pont)